

"15"

59/15

KUJAWSKO-POMORSKIE 835

1. Obiekt

BATERIA MAŁE CZYSTE (Nr 3) [KLEIN CZYSTE (REINAU)]

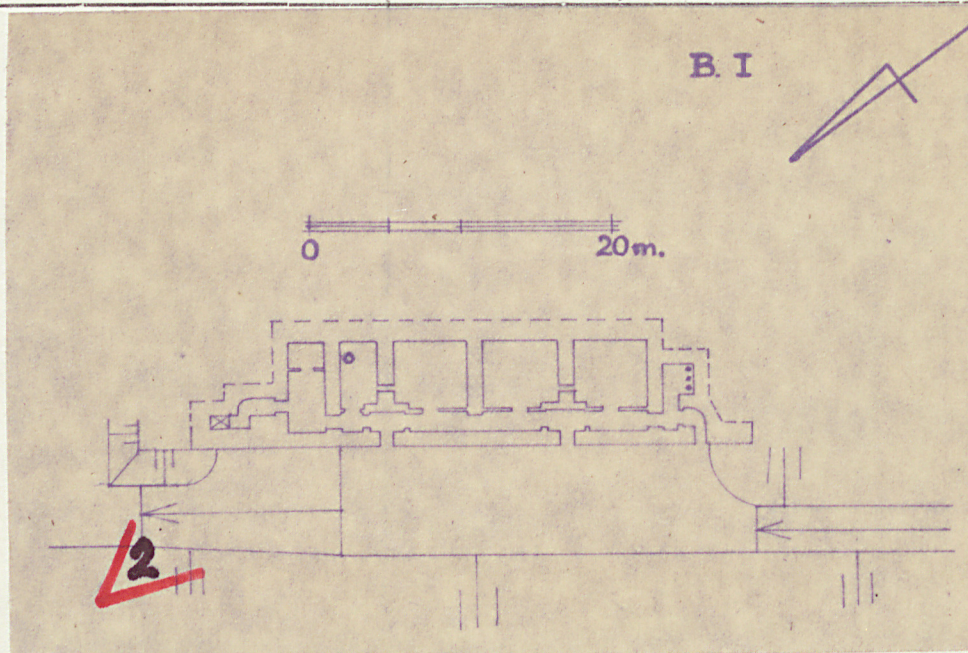
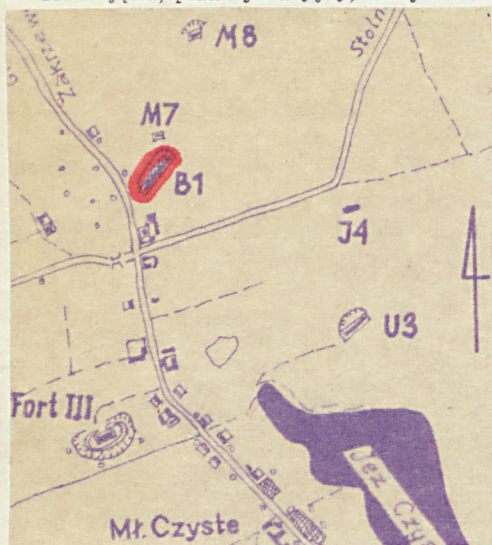
2. Czas powstania

1908-1909

3. Miejscowość

MAŁE CZYSTE

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

4. Adres we wsi Małe Czyste, przy skrzyżowaniu rokady z drogą Grubno - Wielkie Czyste
nr hipoteczny KW 1487

5. Przynależność administracyjna

województwo toruńskie

gmina Stolno

pow. CHEŁMIŃSKI

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Klein Czyste (Reinau)

7. Przynależność administracyjna przed 1.VI.1975

województwo bydgoskie

powiat chełmiński

8. Właściciel i jego adres

Skarb Państwa Polskiego

9. Użytkownik i jego adres

nieużytkowany

10. Rejestr zabytków

Nr 344 data 14.II.1980r.

autor zdjęć W. Rutkowski
data wykonania IX, X. 1979r.
miejsce przechowywania negatywów BBiDZ Toruń, nr: 1272/79, 1298/79

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Wzniesiona według projektów niemieckiej służby fortyfikacyjnej zapewne przed 1910 r. Jest stałą pozycją artyleryjską dla 6-cio działowej baterii, blokującej ogniem odcinek szosy z Chełmży, przeznaczonej dla dział średnich kalibrowych kalibrów.

Jest to jedna z dwu stałych baterii w zespole twierdzy Chełmno /patrz karta 8/.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze wyposażenie, instalacje)

Bateria usytuowana w partii szczytu wzgórza, ponad drogą Grubno - Wielkie Czyste, ok. 200m. za linią rokady. Zwrócona jest w kierunku płd-wschodnim, na sektor: brzeg wsch. jeziora Czyste - miejscowość Wichorze. Złożona z rozmieszczonych szeregowo 6-ciu ziemnych stanowisk działowych na lewym skrzydle i betonowego schronu załogi na prawym, umieszczonego w zboczu wzgórza, od strony drogi dojazdowej. Bryła baterii wydłużona, płaska, wtopiona w teren.

Schron na planie wydłużonego prostokąta, jednotraktowy, ma 6 sklepionych odcinkowo pomieszczeń, połączonych korytarzem za ścianą wejściową, z którego dostęp do komór i 3 wyjścia na zewnątrz. Sklepienia komór odlane na blasze falistej. Pierwsze dwie komory węższe, jedną przedzieloną ścianką działową, druga ze studnią, następne trzy komory szersze i ostatnia węższa, płytsza komora latryny, pod którą szambo. Z pierwszej komory, przy ścianie wejściowej wychodzi załamany korytarzyk kończący się pionowym szymbem /windy ?/.

Pozycja ogniowa baterii założona powyżej poziomu dziedzińca schronu, dostępna pochylnią. Stanowiska dział rozdzielone ziemnymi trawersami, w których małe pomieszczenia schronowe, betonowe, dostępne ze stanowiska wejściem w bocznej skarpie trawersu.

Z baterią funkcjonalnie związany był nietypowy schron amunicyjny M-7 /patrz karta 14/ położony ok. 70m. z tyłu.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne wojskowe - obronne	17. Użytkowanie obecne nieużytkowana
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Ogólnie dobry. Bryła baterii zachowana w pełni. Schron zdemastowany. Pierwsze stanowisko działowe przebudowane /w 1955 ?/ na pozycję działka przeciwpancernego.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Zabezpieczenie schronu przez zamknięcie otworów wejściowych. Opracowanie programu użytkowania.			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Bibliografia

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Krzysztof Biskup: Fortyfikacje Chełmna 1900–1919,
[w:] Zap. Hist. TNT /w druku/

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

Waldemar Rutkowski
X. 1979 r.

26. Sprawdził

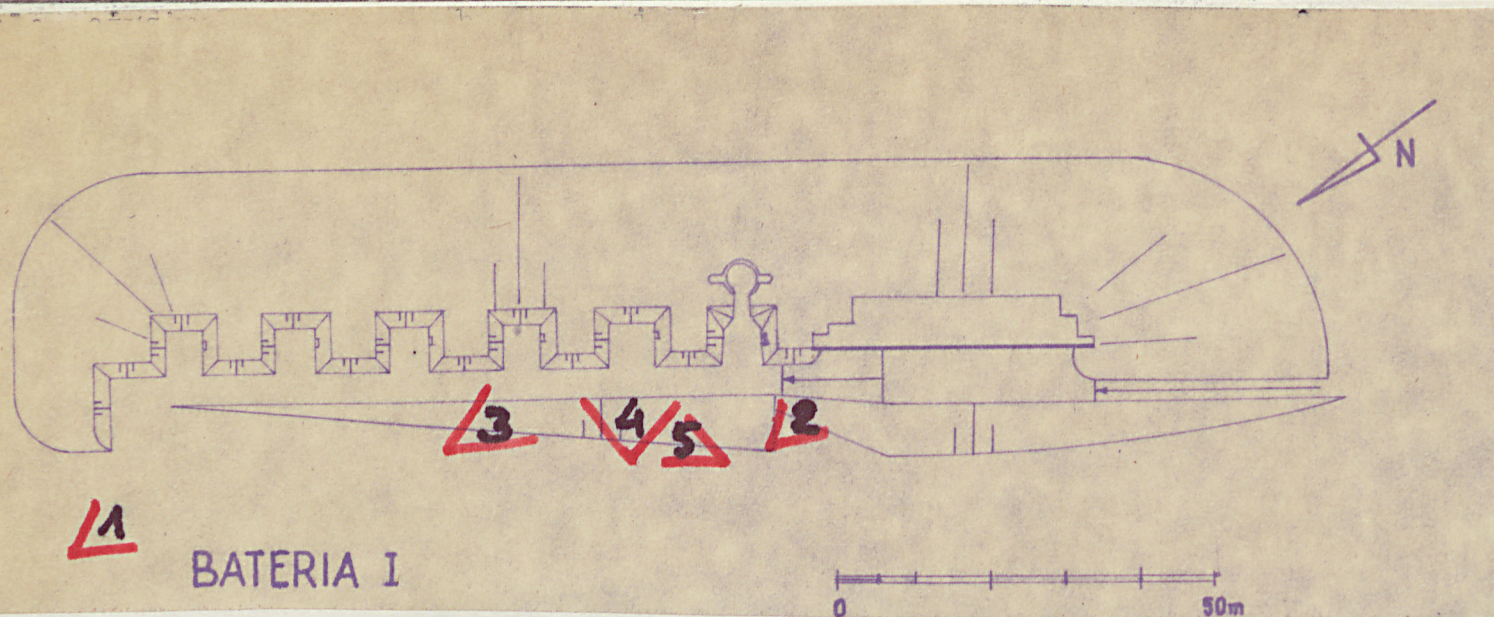
Lech Narebski
X. 1979 r.

1. Miejscowość 2. Obiekt (nazwa jak w karcie) 3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

MAŁE CZYSTE

Bateria I

plan ogólny, zdjęcia

Wkładkę założył: Lech Narebski XI. 1979 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: BBiDZ Toruń, nr: 1293/79, 1294/79, 1295/79

Jedn. Wyd. Akcyd. Olsztyn zam. 1299/8/78
OZGraf. ZP. Ostróda zam. 1040 n. 20000

Wzór ODZ 1978 r.

1. Miejscowość

MAŁE CZYSTE

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

BATERIA nr 3

3. Zawartość wkładki

tekst uzupełniający do karty (weryfikacja), pkt. 12 i 13.

ad. pkt 12

Wzniesiona wg projektu sporządzonego w Urzędzie Fortyfikacji Chełmno (Fortifikation Kulm), w latach 1908–1909. Jest jedną z pięciu planowanych i dwóch zrealizowanych w zespole twierdzy Chełmno stałych baterii armat kalibru 12 cm.

W styczniu 1920 r. przejęta przez Wojsko Polskie bez wyposażenia. W 1926 roku została zinwentaryzowana przez polskie władze wojskowe.

ad. pkt 13

SYTUACJA: Położona w szczytowej partii lokalnego wzniesienia (wys. 95 mnpm) w odległości ok. 200–280 m na płn. od rokady; 550 m na płn. od krańca jeziora Czyste; ok. 800 m za Fortem III. Dojazd stromym, ok. 80 m podjazdem od drogi Grubno – Wielkie Czyste. Jest zespołem trójczłonowym, złożonym z: 1° – schronu załogi na prawym (zach.); 2° – stanowisk ogniowych dział na lewym skrzydle; 3° – schronu amunicyjnego. Schron załogi i stanowiska założone współliniowo na osi pld.zach.–płn.wsch. Schron amunicyjny odsunięty około 70 m do tyłu za płn.wsch. krańcem baterii, za grzbietem wzniesienia.

MATERIAŁ, KONSTRUKCJA:

1. Schron załogi. Betonowy, o grubości ściany czołowej i bocznych 1,8 m; wewnętrzne ściany konstrukcyjne 1 m; ściana wejściowa (tylna) 0,9 do 1 m; sklepienia odcinkowe na blasze falistej, monolityczne, stanowią jednolitą płytę przykrytą cienkim darniowanym nasypem ziemnym.
2. Stanowiska dział. Ziemne, profilowane i darniowane, z betonowymi schronami pogotowia w trawersach.
3. Schron amunicyjny – patrz karta nr 14

PLAN: Bateria zajmuje wydłużoną, prostokątną parcelę, na której współliniowo: droga (pochylnia) dojazdowa; schron załogi; ciąg stanowisk ogniowych. Droga dojazdowa przechodzi przed schronem w dziedziniec, szerszy, wypoziomowany, kolejną pochylnią wznosi się na poziom stanowisk jako droga wałowa. Schron na rzucie wydłużonego

Wkładkę założył: mgr Lech Narębski, X.1996 r.

Miejsce przechowywania negatywów:

Regionalny Ośrodek Studiów
i Ochrony Środowiska Kulturowego
ul. Rabskańska 21, tel. 257-29
87-100 TORUŃ

WZÓR ODZ 1978 r.

prostokąta, o trzech komorach szerokich, zbliżonych do kwadratu; mniejszego, płytszego pom. latryny na prawym skrzydle; dwóch pomieszczeń węższych na lewym, z których: w pierwszym studnia w głębi pomieszczenia, przy lewej ścianie, w drugim poprzeczna ściana działowa. Wnętrze dostępne przez trzy otwory wejściowe w ścianie tylnej, za którą korytarz, podzielony węgarami drzwi przeciwpodmuchowych. Komory 1 i 2 oraz 3 i 4 połączone pomiędzy sobą przejściami w ścianach konstrukcyjnych. Na lewym krańcu schronu, dostępne załamaniem korytarzykiem – stanowisko obserwacyjne w postaci prostokątnego szybu z otworem w stropie.

Stanowiska ogniowe w formie niskiego, silnie spłaszczonego wału o wydłużony stoku, za którym szeregowo rozmieszczonych 6 stanowisk dział, rozdzielonych trawersami, w których schrony pogotowia – jednokomorowe, dostępne wejściem ze stanowiska w prawej skarpie trawersu. Za stanowiskami droga wałowa, zakręcająca na lewym krańcu baterii pod kątem prostym, w kierunku położonego z tyłu, należącego do baterii schronu amunicyjnego.

BRYŁA baterii wtopiona w teren, manifestuje się jedynie rzadkim starodrzewiem (częściowo owocowym) porastającym parcelę obiektu. Schron załogi – widoczny częściowo od płn.zach, z drogi z Grubna – jednokondygnacyjny, w części podpiwniczony (szambo pod latryną). Stanowiska ogniowe założone powyżej poziomu dziedzińca schronu, różnica wysokości pokonana pochylnią.

ELEWACJA: schronu jednolita, płaska, przebita jedynie trzema otworami wejściowymi, przedłużona poza obrys pomieszczeń murem oporowym nasypu na prawym skrzydle, o skośnej opadającej linii kory; oraz ścianą stanowiska obserwacyjnego na lewym skrzydle.